

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1939 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om skyldighet för advokater m. fl. yrkesidkare att ställa säkerhet för fullgörande av förbindelse, som uppkommit i deras rörelse.

Första lagutskottet har till behandling förehått två inom riksdagen väckta motioner, nr 97 i första kammaren av herr *Ekman m. fl.* och nr 100 i andra kammaren av herr *Wolgast*. I motionerna, vilka äro likalydande, föreslås, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till lagstiftning, innefattande skyldighet för advokater och vissa andra därmed jämförliga yrkesidkare att ställa säkerhet för fullgörande av förbindelse, som uppkommit i deras rörelse.

I fråga om de skäl som ligga till grund för motionärernas förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Utskottet har berett styrelsen för Sveriges advokatsamfund tillfälle att avgiva yttrande över motionerna. I anledning därav har från styrelsen inkommit ett yttrande, vilket såsom bilaga fogats vid utskottets utlåtande.

Något advokatmonopol förekommer som bekant icke i vårt land. I fråga om behörigheten att uppträda som ombud för annan inför domstol stadgas i 15 kap. 2 § rättegångsbalken att de, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige. Ej bör någon allmänneligen därtill brukas, som av rätten, där saken drives, ej godkänd är och lov därtill fått. Vill parten bruka till fullmäktig sin skyldeman eller den i hans tjänst är eller han eljest har förtroende till, stånde det honom fritt.

Då det gäller advokatverksamheten inför rätta, kan således domstol med stöd av nyssnämnda lagrum vägra en person att uppträda inför domstolen. I övrigt förefinnas däremot icke några inskränkningar i rätten för var och en att utöva advokatverksamhet liksom ej heller i rätten att utöva inkasseringsverksamhet eller dylikt. Den som yrkesmässigt driver verksamhet såsom advokat eller inkasseringsrörelse är emellertid enligt 1 § punkt 19 i bokföringslagen den 31 maj 1929 skyldig att föra handelsböcker. Och enligt 8 § lagen den 13 juni 1887 angående handelsregister, firma och prokura är den, som vill idka handel eller annan näring med vars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, pliktig att till införande i handelsregistret anmäla det namn, varunder han ämnar bedriva sin rörelse och som han vid därvid förekommande underskrifter ämnar teckna (firma).

Frågan om advokatverksamhetens ordnande i vårt land har varit föremål för överväganden under arbetet på en allmän *rättegångsreform*. Vid sin behandling år 1931 av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudgrunderna för rättegångsreformen anslöt sig riksdagen till vad i propositionen anförts i fråga om angelägenheten av ett organiserat advokatstånd men ställde sig avvisande till den framförda tanken att i överrätt skulle kunna användas allenast rättsbildat ombud. Processlagberedningen har i sitt under år 1938 angivna betänkande med förslag till rättegångsbalk icke ifrågasatt införande av advokatmonopol.

Beträffande advokatväsendet innehåller processlagberedningens förslag bl. a. följande:

Beredningen hyser icke någon tvekan om att advokatståndet bör, med hänsyn till sin betydelse för rättsskipningen, erhålla en offentligrättslig ställning. Advokatkåren bör organiseras som ett offentligrättsligt samfund och benämningen advokat bör få användas allenast av den som tillhör denna sammanslutning. De grundläggande bestämmelserna om villkor för inträde, om advokats skyldigheter, om tillsyn över advokatväsendet och om disciplinära åtgärder mot advokat, som åsidosätter sin plikt, böra erhålla plats i rättegångsbalken.

För att vinna inträde i samfundet bör sökanden finnas lämplig att utöva advokatverksamhet. Han bör hava gjort sig känd för redbarhet; med hänsyn till vikten av att advokaten intar en självständig ekonomisk ställning bör ej den få antagas till advokat, som är i konkurstillstånd eller varit i konkurstillstånd och ej visat, att han är fri från borgenärernas krav. I fråga om teoretisk utbildning bör fordras, att han avlagt de kunskapsprov, som föreskrivas för lagfaren domare; därjämte bör viss praktisk tjänstgöring krävas. Tillsyn över advokatväsendet bör i första hand utövas av samfundets styrelse. Styrelsen har att vaka över att advokat i sin verksamhet redbart och nitiskt fullgör honom anförtrödda uppdrag och i allt iakttar god advokat-sed. Åsidosätter advokat sina plikter, bör det åligga styrelsen att ingripa mot den felande genom att tilldela honom erinran eller varning och i svårare fall genom att utesluta honom ur samfundet. Därjämte bör justitiekanslern — såsom målsman för de allmänna intressen som äro förknippade med advokat-ternas verksamhet — äga att hos styrelsen påkalla åtgärd mot advokat, som åsidosätter sin plikt, samt hos högsta domstolen överklaga styrelsens beslut.

Med hänsyn till det personliga ansvar, som bör åligga advokat för honom anförtrödda uppdrag, har ansetts böra stadgas förbud mot bedrivande av advokatverksamhet under form av aktiebolag ävensom i bolag med annan än advokat, såframt ej advokatsamfundets styrelse medgiver undantag. Då det för allmänheten är av stor betydelse, att redovisning av penningmedel eller andra tillgångar, som anförtros advokat, såvitt möjligt säkerställes, har föreslagits ett stadgande, att det åligger advokat att hålla sådana medel och tillgångar skilda från hans egna tillhörigheter.

I motionerna hava bl. a. åberopats förhållandena i *Norge*. I detta land fordras som bekant för rätt att utöva sakförarverksamhet tillstånd, som med-

delas av justitiedepartementet och som lämnas allenast den som avlagt juridisk examen. Genom lag den 1 februari 1936, som trätt i kraft den 1 juni 1937, har bestämts att sakförarverksamhet icke må utövas utan att säkerhet ställts i närmare angiven ordning. Säkerheten gäller det ansvar som sakföraren genom rättsstridig handling ådrager sig i sin yrkesutövning. Säkerheten skall giva täckning för minst 10,000 kronor, men Konungen kan bestämma att sakförare med kontor i bestämda kommuner skall ställa säkerhet för högre belopp, högst 25,000 kronor. I enlighet härmed har bestämts, att sakförare med kontor i någon av de fem största städerna (Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger och Drammen) skall ställa säkerhet för 25,000 kronor samt sakförare med kontor i någon av tretton andra städer säkerhet för 15,000 kronor. Säkerheten skall, enligt av Konungen fastställda regler, ställas i form av försäkring eller bankgaranti, utfärdad av försäkringsbolag eller bank som godkännes av justitiedepartementet och efter formulär som fastställs av departementet. I lagen givas bestämmelser om förfarandet när en fordran begäres ersatt ur säkerheten — täckes ej kravet inom viss kortare tid, omhändertages säkerheten av domstol (»skifteretten») — samt om återkallande av sakförartillstånd där säkerhet ej ställs.

I Norge finnes jämväl stadgande, i lag den 1 februari 1936, om skyldighet för den, som yrkesmässigt driver inkasseringsrörelse eller verksamhet som auktionsförrättare, att ställa säkerhet för visst belopp, lägst 2,000 kronor och högst 10,000 kronor. Att märka är emellertid att även för utövande av dylik verksamhet fordras tillstånd av offentlig myndighet (»formannskapet» i vederbörande kommun) som därjämte har viss granskningsbefogenhet över dessa yrkesutövare.

I de förevarande *motionerna* anföres bland annat:

Medan i Danmark och Norge advokatväsendet reglerats så, att endast examinerade jurister få praktisera med tillstånd av myndighet, kan här i landet vem som helst utan någon offentlig kontroll driva advokatverksamhet. Detta förhållande, vilket icke torde komma att ändras genom den stundande processreformen, gör det angeläget att hos oss uppställs ett ekonomiskt vederhäftighetsstreck för dem som utöva advokatverksamhet. Av än större betydelse torde vara den avsevärda förbättring i fråga om trygghet för den rättsökande allmänheten, som en reform efter mönster av den norska lagstiftningen skulle medföra. Det händer nu ganska ofta, att den som vänt sig till en advokat eller sakförare och anförtrott denne betydande belopp blir lidande genom advokatens eller sakförarens insolvens. Det är tydligen ett samhällsintresse att sådant i möjlig mån förekommes, icke minst därför att de klienter, vilka sålunda få vidkännas ej sällan ruinerande förluster, i de flesta fall torde vara att räkna till de ekonomiskt mindre väl situerade.

Man synes icke kunna lita till att denna fråga hos oss blir ordnad på frivillighetens väg. Inom Sveriges Advokatsamfund har under de senaste åren övervägts spørgsmålet om införande av en ansvarsförsäkring för samfundets medlemmar, men man har ännu icke funnit någon tillfredsställande lösning. Detta torde bland annat ha berott på att vårt advokatväsende icke är offentligträttsligt ordnat, vilket gör problemet mera svårlöst än i våra grannländer. Ett stort antal, måhända flertalet, av dem som utöva advokatverksamhet

stå för övrigt utanför samfundet. Med avseende å dessa är otvivelaktigt skyldighet att ställa säkerhet mera påkallad än vad angår samfundets medlemmar, men man kan tydligen icke räkna med att de frivilligt skulle underkasta sig sådan. Lagstiftning synes därför obetingat nödvändig för frågans lösning.

En dylik lagstiftning torde icke stå i sådant sammanhang med den blivande processreformen, att dennas genomförande bör avvaktas. Oavsett vad som eljest kan komma att beslutas rörande advokatverksamhetens ordnande bör frågan om skapande av ökad trygghet för den rättssökande allmänheten snarast möjligt lösas. Denna fråga har icke något mera intimt samband med processlagstiftningen. Även beträffande vissa andra slag av verksamhet än advokatyrket kan ett krav på ställande av säkerhet såsom villkor för rätt att driva sådant slags verksamhet vara befogat. I Norge har sålunda genom särskilda bestämmelser föreskrivits, att den som yrkesmässigt driver inkassering rörelse eller verksamhet som auktionsförrättare är skyldig att ställa säkerhet upp till ett belopp av 10,000 kronor. Dessa bestämmelser ha visat sig vara av ej ringa betydelse för tryggheten i det ekonomiska livet. Det synes därför kunna ifrågasättas att i ett sammanhang överväga införande av skyldighet för advokater och vissa andra yrkesidkare att ställa säkerhet för fullgörande av förbindelse, som uppkommit i deras rörelse.

Utskottet.

Utan tvivel är det ett betydande allmänt intresse att tillse att de, som i rättsangelägenheter anlita bistånd av andra, i så stor utsträckning som möjligt skyddas från ekonomisk förlust till följd av rättsstridigt handlande från förtroendemannens sida. För vinnande av detta syfte bör man emellertid, såsom advokatsamfundet i sitt yttrande framhållit, undersöka icke blott vad som kan åtgöras för att *upprätta* de skador som uppkommit för klienter utan även i vad mån anordningar kunna träffas som i vidsträcktare omfattning än nu *förebygga* att sådan skada inträder. I sistnämnda hänseende bör särskilt uppmärksammas spörsmålet om skyldighet för förtroendemän av ifrågavarande kategori att hålla klienter tillhöriga medel avskilda samt frågan huruvida tillsyn i en eller annan form över förtroendemännens verksamhet kan åstadkommas. Motionärernas förslag om införande av skyldighet att ställa säkerhet är åter begränsat till de skadeupprättande föranstaltningarna. Det är givet att anordningar såväl i skadeförebyggande som i skadeupprättande syfte lättare kunna åvägabringas i sådana länder där utövande av verksamhet av förevarande art är beroende av auktorisation eller tillstånd av offentlig myndighet samt yrkesutövarna äro sammanslutna i en organisation, som kan anförtros tillsynsbefogenhet och disciplinär myndighet. Hos oss är som bekant yrkesmässig verksamhet av nu nämnd art tillåten för envar med allenast den inskränkning som följer av domstols befogenhet att i vissa fall avvisa den som inför domstol uppträder som ombud för annan, och de privata föreningar, som finnas, omfatta allenast vissa av samtliga ifrågavarande yrkesutövare. Stora svårigheter yppa sig att med de nuvarande reglerna om frihet att utöva yrket införa bestämmelser till klienternas skydd.

Vad angår ledamöter i Sveriges advokatsamfund har i samfundets stadgar fastslagits principen, att advokat är skyldig att hålla klientmedel avskil-

da från egna medel, och samfundet äger i viss utsträckning disciplinär befogenhet gentemot medlemmarna. Såsom i samfundets yttrande omnämnts har spørgsmålet om olika åtgärder i ovan angivna syfte ingående dryftats vid överläggningar inom samfundet. Sålunda har vid sammanträde i april 1938 diskuterats frågan om vidtagande av anordningar för säkerställande av klients intressen beträffande omhänderhavda medel (se Tidskrift för Sveriges advokatsamfund 1938 sid. 200), och därvid har beslutats föranställa om utredning rörande ifrågasatt garantiförsäkring för föreningens medlemmar. I samfundets tidskrift hava även ventilerats frågor om möjligheten att sakrättsligt avskilja klientmedel (Tidskr. 1938 sid. 131) och om ordnandet av advokaternas bokföring (Tidskr. 1939 sid. 16). De initiativ, som sålunda tagits inom samfundet, synas vara värda all uppskattning, och utskottet finner anledning icke föreligga för statsmakterna att nu ingripa i det sålunda pågående arbetet, med mindre en lagstiftning berörande samtliga ifrågavarande yrkesgrupper kunde anses nu böra komma till stånd. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att enligt processlagberedningens i utskottets redogörelse omnämnda förslag samfundet skulle erhålla en offentligrättslig ställning med betydande disciplinära befogenheter gentemot den enskilde advokaten.

Den i motionerna framförda frågan är fördenskull enligt utskottets mening väsentligen beroende av huruvida nu kan åtgöras något beträffande alla dem som utöva advokatverksamhet men stå utanför advokatsamfundet. Där-est, på sätt i motionerna föreslås, skyldighet införes att ställa säkerhet för omhänderhavda medel, synes man, för att bestämmelsen härom skulle erhålla erforderlig effektivitet, böra stadga att den, som icke visat sig hava ställt säkerhet i föreskriven ordning, icke skulle äga utöva verksamhet av nu ifrågavarande art. Frågan om tillstånd eller auktorisering av offentlig myndighet för utövande av sådan verksamhet ingår emellertid i spørgsmålet om ordnandet av rättegångsväsendet vid en allmän processreform. I motionerna har gjorts gällande att det väckta spørgsmålet icke har något intimt samband med processlagstiftningen. Såsom av utskottets redogörelse framgår har processlagberedningen ansett, att de grundläggande bestämmelserna om villkor för inträde i det föreslagna offentligrättsliga advokatsamfundet, om advokats skyldigheter, om tillsyn över advokatväsendet och om disciplinära åtgärder mot advokat, som åsidosätter sin plikt, böra erhålla plats i rättegångsbalken. Och till jämförelse kan nämnas att de i Norge genomförda lagbestämmelserna om skyldighet för sakförare att ställa säkerhet infogats i den norska domstolsloven. Det måste anses mindre lämpligt att nu, då förslag angående den allmänna rättegångsreformen snart kan förväntas bliva förelagt riksdagen, taga ställning till ett med denna reformfråga sammanhörande detaljspørsmål.

I motionerna beröras jämväl vissa andra yrkesutövare än advokater. Här torde i första hand komma i betraktande sådana, som driva inkasseringsrörelse samt olika slag av egendomsförvaltning, som ej är hänförlig till egentlig advokatverksamhet, t. ex. förvaltning av dödsbon. Det synes icke

föreligga tillräcklig anledning att göra framställning om en särskild utredning beträffande dessa yrkeskategorier, som för övrigt svårligen kunna avgränsas från andra yrkesutövare, utan torde spörsmålet om införande av skyldighet för dem att ställa säkerhet för omhänderhavda medel lämpligen böra anstå i avbidan på lösningen av motsvarande spörsmål för advokaternas vidkommande.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 maj 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Eskhult, Branting, Ewerlöf, Karl Johan Olsson, Brandt och Roos*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Lindmark,* Ryberg, Olsson i Mel-
lerud, Gezelius, Lindberg* i Stockholm och *Landgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Till riksdagens första lagutskott.

Sedan riksdagens första lagutskott berett styrelsen för Sveriges Advokatsamfund tillfälle att avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta motioner, nr 97 i första kammaren av herr Ekman m. fl. och nr 100 i andra kammaren av herr Wolgast, angående lagstiftning om skyldighet för advokater m. fl. yrkesidkare att ställa säkerhet för fullgörande av förbindelse, som uppkommit i deras rörelse, får styrelsen härmed vördsamt anföra följande.

Den i motionerna framförda frågan berör egentligen två skilda om och med varandra sammanhängande problem, nämligen dels spørgsmålet vilka åtgärder som kunna vidtagas för att förebygga, att en advokat gör sig skyldig till rättsstridigt handlande, och dels spørgsmålet vad som kan göras för att upprätta den skada, som uppstått genom ett sådant handlande. Av åtskilliga skäl torde det — såsom också synes ha skett i motionerna — vara nödvändigt att begränsa problemen till att avse förhållandet mellan en syssloman och hans uppdragsgivare, närmast mellan en advokat och hans klienter. Praktiskt sett kommer frågan därmed att sammanfalla med spørgsmålet om ökat skydd för klientmedel.

Det kan icke påstås, att nu berörda problem ännu vunnit en tillfredsställande lösning i något av de länder, där de upptagits till behandling.

I Norge erkännes sålunda allmänt, att den där nyligen genomförda lagstiftningen om skyldighet för advokater att ställa säkerhet för skada, som rättsstridigt vållas annan, lämnar åtskilliga frågor olösta, bl. a. den om en till visst belopp begränsad säkerhet — och endast om en sådan kan det praktiskt bli tal — är av något värde. Den erfarenhet man hittills haft av lagens tillämpning är alltför ringa för att tillåta några slutsatser härutinnan.

I England ha dessa frågor under senare tid två gånger varit föremål för behandling i parlamentet, nämligen 1930—31 och 1932—33, båda gångerna efter initativ av Law Society, de engelska solicitors' yrkessammanslutning.

Inom Law Society ha tre förslag till lösning av dessa problem framlagts och diskuterats. Det äldsta av dessa, som i något modifierad form framlades i parlamentet 1930—31 men där väckte kraftigt motstånd, särskilt hos de parlamentsledamöter som framträdde som allmänhetens, d. v. s. klienternas, förespråkare, gick ut på att solicitors skulle bilda en garantifond, ur vars tillgångar skadelidande klienter skulle erhålla ersättning. Det andra innebar åter, att solicitors skulle — ungefär så som senare föreskrivits i Norge — intill ett visst belopp försäkra sina klienter mot skada, föranledd av rättsstridigt handlande. Detta förslag visade sig svårgenomförbart och framfördes icke ens i parlamentet. Vid parlamentsdebatten 1930—31 gjorde sig en talare dock till tolk för liknande synpunkter men vann icke något gehör. Det tredje förslaget slutligen blev godkänt av parlamentet år 1933 i samband med antagande av en ny lag om solicitors' verksamhet, Solicitors Act 1933. Enligt detta förslag, som alltså numera är lag, åligger det solicitors att hålla klienter tillhöriga medel avskilda från sina egna på ett såväl bankmässigt som bokföringsmässigt tillfredsställande sätt.

Enligt upplysningar från England har denna lag haft goda förebyggande verkningar.

Förtjänta av särskild uppmärksamhet äro de erfarenheter, man i dessa avseenden gjorde i Tjeckoslovakien. I en under den österrikiska tiden, den 25 juli 1871, utfärdad lag föreskrevs för de offentliga notarierna, vilka i stor utsträckning utövade och utöva vad man skulle kunna kalla solicitor-verksamhet, en skyldighet att ställa säkerhet för de skador de rättsstridigt kunde vålla sina klienter. Säkerhetens belopp var till helt nyligen fastställd till 20,000 tjeckiska kronor för notarier verksamma på landet och i de minsta städerna, 40,000 tjeckiska kronor för notarier verksamma å sådana mindre orter, där en kollegial domstol fanns, och 100,000 tjeckiska kronor för notarier, som hade kontor i städer med mer än 30,000 invånare. Det visade sig emellertid, att denna anordning var otillfredsställande, varför den tjeckoslovakiske lagstiftaren fann sig föranlåten att genom en den 14 september 1928 utfärdad förordning förplikta notarierna att hålla klienter tillhöriga medel avskilda från sina egna. Då man några år därefter gick att utarbета ett förslag till lagstiftning rörande advokatväsendet, fann man sig i anslutning till vad som sålunda stadgats för notarierna böra föreslå skyldighet även för advokaterna att hålla klienter tillhöriga medel avskilda. Däremot ansåg man sig på grund av de erfarenheter, man haft av den för notarierna stadgade skyldigheten att ställa säkerhet, icke böra ålägga advokaterna någon motsvarande plikt.

I Danmark befinner sig problemet ännu på ett förberedande stadium. Man har där synnerligen grundligt diskuterat fördelarna och nackdelarna av de olika systemen — kanske grundligare än i andra länder — men något resultat har man ännu ej nått. Vad i motionerna yttras om att det danska advokatståndet på frivillighetens väg tecknat en ansvarsförsäkring för sina medlemmar är sålunda icke riktigt och torde bero på något missförstånd.

Som bekant får praktiskt taget i ovan berörda länder advokatyrrket icke utövas av andra än juridiskt utbildade personer. Dessa yrkesutövare äro — utom i Norge, där endast en privat förening finnes — sammanslutna i offentliga yrkeskorporationer, som ha till uppgift bl. a. att vaka över att medlemmarna fullgöra sina yrkesförpliktelser. Vare sig ledamotskapet i dessa korporationer är tvunget, såsom i Tjeckoslovakien, eller frivilligt, såsom i England, har lagstiftaren kunnat anförtro genomförandet av de till klienternas skydd beslutade åtgärderna åt en redan befintlig, allmänt erkänd yrkesorganisation.

I vårt land kan advokatyrrket däremot utövas av praktiskt taget vem som helst. Någon lagligen erkänd yrkeskorporation finnes icke.

Som i motionerna framhållits möta under sådana omständigheter stora svårigheter att lösa här berörda problem. Å andra sidan får det anses uppenbart, att införande av bestämmelser till skydd för klienternas ekonomiska intressen är än mer påkallat hos oss än i övriga länder just därför, att advokatyrrket här står öppet för vem som helst, t. o. m. för juridiska personer, och även därför att det kan utövas såsom bisyssla av ämbets- och tjänstemän och andra.

I processlagberedningens förslag till rättegångsbalk ha de i motionerna berörda problemen — låt vara endast i viss mån — upptagits till behandling. Sålunda föreskrives här, att de rättsbildade och i en offentlig advokatförening sammanslutna yrkesutövarna, d. v. s. advokaterna i motsats till

sakförarna, skola vara skyldiga att hålla klienter tillhörande medel avskilda. Advokaterna, men ej sakförarna, komma vidare att i fråga om förvaltningen av omhänderhavda medel vara underkastade den kontroll, som kan föreskrivas i föreningens stadgar. Däremot är det enligt detta förslag icke tal om att göra ställandet av säkerhet för skada, som rättsstridigt kan förorsakas klienterna, till en förutsättning för att en eljest lämplig person skall få utöva advokatyrket.

Av det sagda, särskilt redogörelsen för processlagberedningens förslag, torde framgå, att de i motionerna berörda spörsmålen näppeligen kunna vinna en slutgiltig lösning, utan att man tager hänsyn till frågan om advokatväsendets reglering i allmänhet. Detta förhållande bör dock icke utgöra hinder för att redan nu göra denna sak till föremål för allsidig utredning.

Bland de frågor, som härvid erbjuda sig till besvarande, är den, om man icke först bör vidtaga åtgärder i ändamål att söka *förebygga*, att klienterna lida skada. Spörsmålet om vad som bör göras för att *upprätta* de skador, som ändock inträffa, borde i så fall först senare upptagas till behandling. Erfarenheterna från Tjeckoslovakien, där man till en början tillämpade ett motsatt förfaringsätt vid problemens behandling, peka i denna riktning. För övrigt skulle man genom att välja denna behandlingsordning på ett naturligt sätt anknyta till redan förefintliga synpunkter i svensk lagstiftning, vilka funnit uttryck i t. ex. förmynderskapslagen 8 kap. 7 § och bo-utredningsmannalagen 2 kap. 14 §. Den allmänna uppfattningen inom advokatkretsar i Sverige är även, att en av de för närvarande viktigaste frågorna är den, hur en advokat skall kunna på ett effektivt och samtidigt praktiskt sätt skilja klientmedel från egna.

Vad som i detta avseende erfordras är väl närmast, att det i lag föreskrives, att en advokat skall hålla klienter tillhöriga medel avskilda, samt vilka åtgärder i detta avseende skola vidtagas för att medlen i händelse av advokatens obestånd skola kunna lyftas av klienterna och icke tillfalla övriga fordringsägare.

I de länder, där s. k. advokatmonopol finnes och där advokatföreningarna äro offentliga korporationer, har man kunnat överlämna åt dessa yrkesföreningar att — eventuellt i samråd med myndigheterna — närmare bestämma såväl vad som i olika fall erfordras för att klienter tillhöriga medel skola anses avskilda, som hur dessa medel skola placeras och bokföras. I sitt förslag till ordnande av advokatväsendet har även processlagberedningen utgått från att de närmare bestämmelser, som i detta avseende fordras, skola utfärdas av det av beredningen föreslagna offentliga advokatsamfundet.

Tvekan torde icke kunna råda om att ett dylikt tillvägagångssätt är det i och för sig mest effektiva och lämpliga. Det förutsätter dock, som av det sagda framgår, ett legaliserat advokatstånd.

Under sådana förhållanden torde för närvarande annat icke återstå än att undersöka, om man i lagstiftningsväg kan införa en allmän skyldighet för dem, som ägna sig åt att biträda allmänheten i rättsliga angelägenheter, vare sig advokater eller andra, att hålla klienter tillhöriga medel avskilda, ävensom att utreda, vilka föreskrifter som böra utfärdas om hur detta avskiljande skall ske.

Mot en sådan lagstiftning kan givetvis invändas, att bestämmelserna skulle kunna missbrukas i syfte att gynna vissa borgenärer på de övrigas bekostnad. Med hänsyn till att i vårt land några kompetensvillkor icke uppställts för utövande av advokatyrket och att någon offentligen erkänd, med disciplinär makt utrustad, yrkessammanslutning för samtliga yrkesutövare

icke finnes, måste en invändning sådan som denna tillmätas en viss betydelse. Avgörande synes den dock icke vara.

Om sålunda en lagstiftning av antytt slag, varigenom det klarlägges, att en advokats klienter ha separationsrätt till de på visst sätt avskilda medel han för deras räkning omhänderhar, kan och bör komma till stånd, torde dock problemet därmed icke vara tillfredsställande löst. Bland de ytterligare frågor, som i detta sammanhang erbjuda sig, är även den, om icke en sådan lag bör kompletteras med ett stadgande, varigenom klienterna tillerkännas förmånsrätt i all advokatens egendom för de ersättningsanspråk, de kunna framställa på grund av att advokaten brustit i redovisningen av klientmedel.

Vad därefter angår de s. k. skadeupprättande åtgärderna i egentlig mening torde följande synpunkter vara förtjänta av beaktande.

Det torde ligga i sakens natur, att den åtgärd, som här närmast bör övervägas, är den av motionärerna föreslagna eller införande av skyldighet för advokater m. fl. att ställa säkerhet för skada, som genom deras handlande, närmare sagt genom brottslig gärning eller genom vissa därmed likställda handlingar, kan uppstå för deras klienter.

En lagstiftning av antytt slag torde i sak komma att innebära en viss reglering av rätten att utöva advokatycket. Den ifrågasatta lagen skulle nämligen bli verkningslös, om den icke utformades så, att ställandet av säkerhet gjordes till en förutsättning för att få verka såsom advokat. Härigenom skulle yrket komma att förbehållas dem, som ekonomiskt äro i stånd att ställa den fordrade säkerheten.

Endast en mening kan råda därom, att en sund ekonomisk ställning är en av de viktigaste förutsättningarna för att kunna utöva advokatycket. Å advokathåll hälsar man med glädje varje åtgärd från de lagstiftandes sida, som syftar till att i detta avseende höja yrkets nivå. Därmed är dock icke givet, att man finner, att detta syfte lämpligen kan nås genom de medel som nu föreslås.

Praktiskt sett torde endast två former för ställande av den föreslagna säkerheten kunna komma ifråga, nämligen garantiförsäkring och deposition av värdehandlingar. Det får anses synnerligen tveksamt, om försäkringsbolagen vilja eller ens kunna lämna garantiförsäkringar åt andra yrkesidkare än dem som äro sammanslutna i en med disciplinär makt utrustad yrkesförening. Ur försäkringsteknisk synpunkt måste nämligen avgörande vikt läggas vid om yrkesutövarna i sin verksamhet äro underkastade kontroll eller icke och om en näringsidkare kan fortsätta sin verksamhet, även sedan genom hans förvällande garantiförsäkringen tagits i anspråk.

Med hänsyn till dessa omständigheter föreligger en icke obetydlig fara för att en lagstiftning av antytt slag kan komma att verka orättvist, i det de som äro anslutna till en yrkesförening få möjlighet att fullgöra vad lagen fordrar genom att teckna en garantiförsäkring, medan de fristående yrkesutövarna, d. v. s. i regel de yngsta, nödgas deponera värdehandlingar till motsvarande belopp. Förmögenheten, icke den personliga lämpligheten, kommer därmed i dessa fall att vara avgörande för vem som skall äga rätt utöva advokatycket. Frånsett de ur social synpunkt icke önskvärda följder, vartill detta skulle leda, kan man ifrågasätta, om allmänheten skulle vara betjänt av att advokaternas förmögenhetsförhållanden skjutas så i förgrunden, medan frågan om deras intellektuella och moraliska kvalifikationer tillmätas en mera underordnad betydelse.

I de länder, där allmänna kompetensvillkor stadgats för utövande av advokatycket och där advokaterna äro sammanslutna i en offentlig yrkesförening, får åter detta problem om skyldighet för advokat att ställa säkerhet för skada, som han rättsstridigt förorsakar sina klienter, en annan innebörd och

räckvidd. Skyldigheten framstår nämligen där som ett naturligt komplement till de allmänna föreskrifter om advokaternas kompetens och rörande advokatyrket i övrigt, som i allmänhetens intresse införts. Syftet med dessa åtgärder blir med andra ord endast att upprätta de skador en advokats klienter kunna lida genom att denne, alla förebyggande åtgärder till trots, gör sig skyldig till brottsligt handlande, men däremot icke att lösa ett kompetensproblem. Genom att advokatyrket är lagligen reglerat, kan man ordna det så, att denna skyldighet drabbar alla yrkesutövare lika.

Av lätt insedda skäl är det icke möjligt att ålägga en advokat att ställa säkerhet för vartenda öre av de medel, som han under en viss tid kan komma att omhändervä för sina klienters räkning. Det kan icke bli tal om annat än en begränsad säkerhet.

På åtskilliga håll ifrågasätter man, om en begränsad säkerhet är till någon nytta för klienterna. Säkerheten måste, framhåller man här, begränsas till tämligen blygsamma belopp, men erfarenheten visar, att i de fall, där en advokat t. ex. icke redovisat omhändertämda klientmedel, det ofta rört sig om förhållandevis stora belopp, varför säkerheten skulle visa sig otillräcklig. I sådana fall skulle, anser man, en lagstiftning av antytt slag i allmänhetens ögon framstå som i hög grad otillfredsställande. Vidare kunde det icke anses uteslutet, att hos allmänheten den felaktiga uppfattningen komme att göra sig gällande, att säkerheten gällde för det bestämda beloppet för varje klient. Upptäckten att så icke vore fallet kunde giva upphov till den föreställningen, att det skydd lagstiftaren här velat skapa vore mer skenbart än verkligt.

I vad mån dessa invändningar äro bärande, torde vara svårt att avgöra. Mycket beror på hur stor säkerhet, som kan komma att föreskrivas. Beloppets storlek får väl åter bestämmas under hänsynstagande till å ena sidan det sedvanliga omfånget av advokatens ekonomiska ansvar mot klienterna och å den andra hans ekonomiska bärkraft. Ålägges advokaten en alltför tung börda i detta avseende, kan detta komma att motverka de åsyftade verkningarna av den ifrågasatta lagstiftningen. Vid bedömandet av detta spörsmål får man icke förbise, att en stor del av landets advokater leva under små ekonomiska förhållanden och att de i stor utsträckning nödgas bevilja sina klienter långvariga krediter.

Det är antagligt, att även det nu behandlade spörsmålet skulle lösas lättare, om skyldigheten att ställa säkerhet inordnades som ett led i vissa allmänna föreskrifter rörande advokatyrkets utövande. Man skulle nämligen i så fall kunna räkna med att de föreskrifter, som i förebyggande syfte infördes, komme att strängare efterlevas och att skyldigheten att ställa säkerhet förty skulle kunna utformas som en för rena undantagsfall avsedd skadeupprättande åtgärd.

Ett annat spörsmål, som bör göras till föremål för utredning, är frågan, hur man i ett aktuellt fall på ett tillförlitligt sätt skall avgöra, vilka fordringar som äro av den beskaffenhet, att innehavaren har en företrädesrätt till säkerheten. I Norge har man löst detta problem så, att då ett anspråk av detta slag riktas mot en advokat och icke omgående av honom regleras, får »skifteretten» taga hand om säkerheten. Rätten anmodar genom kungörelse övriga fordringsägare, som också anse sig ha företrädesrätt till säkerheten, att inom viss tid anmäla sig, vid äventyr att de eljest förlora sin privilegierade ställning. Uppstår härvid tvist om ett anmält krav är av den beskaffenhet, att det är förenat med företrädesrätt till säkerheten, avgöres denna tvist av rätten. Det är även rätten, som fördelar säkerhetens värde mellan de privilegierade fordringsägarna i förhållande till storleken av deras fordringar. Om en anordning av detta slag utan vidare kan införas i vårt

land med dess oreglerade advokatförhållanden kan ifrågasättas. Besvaras denna frågan nekande, torde intet annat återstå än att göra advokatens underlåtenhet att betala en så privilegierad fordran till en särskild konkursgrund för att genom ett vanligt konkursförfarande få frågan om de olika fordringarnas beskaffenhet och storlek prövad.

I detta sammanhang torde man även till behandling böra upptaga spörsmålet, om en särskild preskriptionstid bör föreskrivas för fordringar, som äro förenade med företrädesrätt till ställd säkerhet. Begränsas säkerheten till ett visst belopp, kommer nämligen värdet av säkerheten att bli mindre för varje fordringsägare, i den mån summan av advokatens bristande redovisningar ökas.

Även en annan begränsning av de privilegierade fordringsägarnas rätt till den ställda säkerheten kan vara förtjänt av övertvägande. Sociala skäl kunna nämligen anföras för att de mindre fordringsägarna givas en gynnad ställning och att sålunda de större fordringsägarna endast i viss utsträckning tillåtas konkurrera med de mindre om säkerhetens värde.

Frågan om ställande av säkerhet för skada, som rättsstridigt vållas en advokats klienter, giver även upphov till en del organisatoriska problem. Löses frågan först i samband med en allmän reglering av advokatväsendet, torde dessa spörsmål bli av tämligen enkel beskaffenhet. Man kan nämligen i så fall överlåta åt den offentliga yrkesföreningen att i samråd med myndigheterna ordna dem. Denna väg har man gått i Norge, i det man där förutsatt, att den Norske Sakførerforening, ehuru en privat sammanslutning, faktiskt utgör organ för alla i yrket verksamma sakförare. Anser man sig åter böra föreskriva en sådan skyldighet utan att samtidigt i allmänhet lösa advokatproblemet, komma dessa organisatoriska spörsmål att spela en större roll. Sålunda torde det bli erforderligt att taga ställning till frågan på vad sätt man skall kontrollera, att alla icke organiserade yrkesutövare ställa säkerhet och att denna säkerhet vid varje tidpunkt är fullgod. Denna granskning torde få överlämnas till någon myndighet, som därmed även blir skyldig att avgöra, om en viss person eller ett visst företag skall anses yrkesmässigt biträda allmänheten i rättsliga angelägenheter. I sak skulle en sådan prövning komma att verka på samma sätt, som om myndigheten auktoriserade vissa personer såsom advokater. Med hänsyn härtill torde en granskning av detta slag svårligen kunna förenas med bestämmelserna i gällande rätt eller med de påtänkta stadgandena i förslaget till ny rättegångsbalk.

Sammanfattningsvis får styrelsen anföras, att frågan om vidtagande av åtgärder i ändamål att förebygga, att en advokats klienter lida skada genom att advokaten gör sig skyldig till brott, torde vara av beskaffenhet att kunna göras till föremål för en fristående utredning, medan däremot spörsmålet om skyldighet för advokat att ställa säkerhet för sådan skada svårligen torde kunna i lagstiftningsväg lösas annat än i samband med en allmän reglering av advokatväsendet.

Slutligen vill styrelsen framhålla önskvärdheten av att man vid det fortsatta utredningsarbetet rörande dessa frågor, där en ingående kännedom om de förhållanden, under vilka advokaterna arbeta, är av nöden, utnyttjar den sakkunskap som finnes på advokathåll. Detta torde vara desto lämpligare, som dessa frågor, sedan år 1936 i stadgarna för Sveriges Advokatsamfund principiellt fastslagits, att advokat är skyldig att hålla klienters tillgångar avskilda från sina egna, inom samfundet varit föremål för grundliga övertväganden. Efter en förberedande behandling inom styrelsen och av samfundets nämnd upptogs de sålunda till allmän diskussion vid årsmötet 1938. Därefter ha styrelsen och sekretariatet varit sysselsatta med att ytter-

ligare utreda vissa för frågans lösning avgörande problem. I viss mån har man, såsom framgår av artiklar i Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund (TSA 1938 s. 200 ff. och 131 ff. samt TSA 1939 s. 16 ff.) redan kommit till, låt vara preliminära, resultat, medan i andra avseenden arbetet ännu befinner sig på ett mer förberedande stadium.

Stockholm den 22 mars 1939.

För STYRELSEN FÖR SVERIGES ADVOKATSAMFUND

ELIEL LÖFGREN

G. Bomgren.